

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ (της Φωτεινής Μαστρογιάννη)

Ο καπιταλισμός, όπως τουλάχιστον τον βιώνουμε τις τελευταίες δεκαετίες, έχει άμεση σχέση με τη διαφθορά και όχι με κάποια μορφή δίκαιης ελεύθερης αγοράς.

Η σχέση αυτή βασίζεται στην ίδια τη θεωρητική του βάση, όπως την

εξέφρασαν οι Ρέγκαν και Θάτσερ, σύμφωνα με την οποία, σημαντικό είναι το άτομο και όχι η κοινωνία. Κατ'αυτό τον τρόπο η έννοια της οποιαδήποτε συλλογικότητας καταρρίπτεται και σημασία έχει μόνο το τι κάνει το ίδιο το άτομο, ακόμα και παράνομες και εγκληματικές πράξεις αρκεί να ενεργεί προς ίδιον όφελος, αδιαφορώντας για το κοινωνικό σύνολο.

Λόγω του ότι όμως ο «άνθρωπος είναι ον κοινωνικό» («ζών κοινωνικόν» κατά Αριστοτέλη), η υιοθέτηση του ακραίου ατομισμού είναι ενάντια στην ανθρώπινη φύση (που είναι συλλογική) γιατί εντείνει τον ανταγωνισμό και επικρατεί ο νόμος της ζούγκλας συνοδεύει των αντίστοιχων συλλογικών νευρώσεων (βλ. άρθρα μου για τον ναρκισσισμό).

Η κατάργηση οποιασδήποτε έννοια συλλογικότητας φαίνεται και από τις εργασιακές σχέσεις, όπου πέραν των ατομικών συμβάσεων, **αυτό που κυρίως προωθείται για το άμεσο μέλλον είναι ο εργαζόμενος να είναι ο ίδιος επιχειρηματίας ενοικίασης της εργατικής του δύναμης σε μισθό κατώτερο όμως από αυτόν που θα έπαιρνε εάν ήταν μισθωτός με τις προηγούμενες υφιστάμενες εργασιακές σχέσεις.** Δεν είναι τυχαίο ότι π.χ. στις ΗΠΑ από το 2007 μέχρι σήμερα ο πλούτος του μέσου αμερικανικού νοικοκυριού μειώθηκε κατά 40% ενώ το 0,1% του πληθυσμού αντίστοιχα αύξησε τον πλούτο του. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι οι σύγχρονοι πλούσιοι δεν είναι οι επιχειρηματίες της παλαιάς μορφής δηλαδή άνθρωποι που δημιουργούσαν επιχειρήσεις της

παραγωγικής οικονομίας από τις οποίες πλούτιζαν αλλά τα στελέχη των τραπεζών και των μεγάλων επιχειρήσεων **τα οποία αμείβονται με υπέρογκους μισθούς ακόμα και εάν χρεοκοπούν τις επιχειρήσεις στις οποίες εργάζονται.**

Ο ατομισμός που προωθείται φαίνεται και από τη διάλυση της οικογένειας. Ο σύντροφος θεωρείται αναλώσιμος και υπάρχει η αγωνία για εύρεση καινούριου και καλύτερου. Ως αποτέλεσμα, τα διαζύγια αυξάνονται όπως και οι μονογονεϊκές οικογένειες που είναι αυτές που αποτελούν και τα φτωχότερα τμήματα του πληθυσμού.

Ο Κέυνς έλεγε ότι “μακροπρόθεσμα όλοι θα πεθάνουμε”, ο σύγχρονος ατομιστής νοιάζεται για τη σύντομη επιβίωσή του αδιαφορώντας για το μέλλον, γνωρίζει ότι δεν θα ζει στο μέλλον αλλά όμως θα ζουν τα παιδιά του, αδιαφορώντας για το μέλλον αδιαφορεί λοιπόν και για τα ίδια του τα παιδιά, κάτι που δυστυχώς βλέπουμε συχνότατα στις μέρες μας. Η αδιαφορία όμως για τα παιδιά δεν αφορά το μέλλον αλλά και το παρόν. Πολλοί σύγχρονοι ατομιστές γονείς ενδιαφέρονται περισσότερο για το ντύσιμό τους, το μοντέλο του κινητού τους, τις εξόδους τους παρά για την ορθή ανατροφή των παιδιών τους. Απαλλάσσονται από τις ευθύνες τους προσφέροντας υλικά αγαθά μόνο, κακοποιώντας τα ψυχολογικά κατ’αυτό τον τρόπο (βλ. κείμενό μου “Έθνη και ναρκισσισμός”). Μεγαλώνει έτσι μία γενιά παιδιών που γίνονται ατομιστές για να επιβιώσουν γιατί δεν τους έχει προσφερθεί άλλος τρόπος.

Τα άτομα ως αντίδραση στους περιορισμούς που τους επιβάλλει το οικονομικό σύστημα αυξάνουν τις πράξεις βίας. Παράλληλα, η βιομηχανία του εγκλήματος αυξάνεται. Όπως είπε και ο Μάικλ Μουκάσεϊ (Michael Mukassey) πρώην γενικός εισαγγελέας των ΗΠΑ, είναι άκρως ανησυχητική η διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στον τομέα της ενέργειας (!) καθώς και σε άλλους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας (!). Η δε πολυπλοκότητα των νόμων αλλά και η ίδια η πολυνομία διευκολύνει τη διαφθορά και την αποφυγή της τιμωρίας. Ο νόμος προστατεύει τους πλούσιους και τιμωρεί τους πιο αδύναμους ενώ οι πολιτικοί υπερασπίζονται τα

συμφέροντα των ισχυρών και όχι των αδυνάμων.

Όλα αγοράζονται και όλα πωλούνται, όλα έχουν μία τιμή και όπως λέει η Μαφία «ότι δεν αγοράζεται με χρήμα, αγοράζεται με πολύ χρήμα». Τα παιδιά αγοράζονται είτε από παρένθετες μητέρες, είτε απευθείας με στόχο την πώληση οργάνων ή ως σκλάβοι-εργάτες σε εργοστάσια. **Στο Ιράκ κατά τη δεκαετία του 1990 τα όργανα παιδιών κόστιζαν \$7.000 έναντι των \$15.000 που κόστιζαν στην Ινδία.**

Ο σύγχρονος καπιταλισμός προωθεί τον ατομισμό και με τη διάδοση του αγοραίου σεξ μέσω του Διαδικτύου και της τηλεόρασης. Η συντροφικότητα είναι “ξεπερασμένη”. Ο τζίρος της πορνογραφίας είναι εντυπωσιακός. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, γυρίζονται περίπου 10.000 πορνογραφικές ταινίες ετησίως αποφέροντας 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Το πορνογραφικό στυλ προωθείται και από την τηλεόραση μέσω των διαφόρων σειρών και εκπομπών ριάλιτυ αλλά και από τη βιομηχανία μόδας. Το σεξ είναι για γρήγορη ανάλωση με στόχο το κέρδος αλλά και ως τρόπος επιβίωσης γι’ αυτό σημειώνεται και σημαντική αύξηση στην πορνεία, στο τράφικινγκ γυναικών αλλά και στα ναρκωτικά. Μάλιστα, το εκπληκτικό του σύγχρονου καπιταλισμού είναι ότι η πορνεία και τα ναρκωτικά θεωρούνται πλέον τομείς που προσμετρώνται στο ΑΕΠ της χώρας, υποδηλώνοντας έτσι την αδυναμία του προσφοράς στην υγιή οικονομική ανάπτυξη αλλά και την έκταση της διαφθοράς που είναι τέτοια έτσι ώστε να έχει καταστεί “επάγγελμα”!

Ο άνθρωπος ενδιαφέρεται μόνο για τη βραχυπρόθεσμη επιβίωση, γίνεται επιφανειακός, ζει για την κατανάλωση, μόνος του. Αποφεύγει τις κοινωνικές επαφές, δεν τηλεφωνεί ούτε βρίσκεται με φίλους, ανταλλάσσει μηνύματα μέσω κινητών ή του Διαδικτύου όταν θέλει κάτι. Αναρτά φωτογραφίες και βίντεο που δείχνουν τον εατό μου στα κοινωνικά μέσα. Παντού επιδεικνύει τον διογκωμένο ναρκισσισμό του. Οι επαφές με τους άλλους περιορίζονται στη “χρησιμότητά” τους, το άτομο θέλει μόνο να παίρνει από τους άλλους – θαυμασμό, χρήματα, χάρες αλλά όχι να δίνει. Έξυπνος θεωρείται όποιος βγάζει πολλά χρήματα

ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο τα βγάζει ενώ ο ηθικός και ο ενάρτεος θεωρείται γραφικός και ίσως και λίγο βλάκας. Στόχος του εύκολου πλουτισμού δεν είναι η κάλυψη των βασικών αναγκών αλλά του «φαίνεσθαι» που επιτυγχάνεται μέσω του καταναλωτισμού. **Ο καπιταλισμός είναι πλέον ο σύγχρονος απολυταρχισμός. Όπως επεσήμανε η φιλόσοφος Χάννα Αρεντ «Ο απολυταρχισμός δεν τείνει να είναι απλά ένα δεσποτικό σύστημα που επιβάλλεται στα άτομα αλλά ένα σύστημα στο οποίο τα άτομα είναι περιττά».**

Μπορεί όμως αυτό το οικονομικό σύστημα να αλλάξει; Είναι οι άνθρωποι πρόθυμοι να επανέλθουν στη συλλογικότητα και να αρνηθούν τον ατομισμό ή είναι πλέον αδύνατον; Θα φέρει ο σύγχρονος καπιταλισμός το τέλος της ιστορίας; Διαθέτει ακόμα ο άνθρωπος υπόλοιπο ευθύνης ώστε να τον αλλάξει ή θα αφεθεί να καταστεί περιττός;

Τα ερωτήματα είναι πολλά, οι παγκόσμιες αντιδράσεις όμως είναι και αυτές πολλές, έστω και εάν στη χώρα μας δεν ακούμε πολλά γι' αυτές, παραμένουν ωστόσο ένα ελπιδοφόρο μήνυμα.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

Μαστρογιάννη, Φ. 2017. Εθνη και ναρκισσισμός. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

(http://mastroianni.blogspot.in/2017/04/blog-post_17.html)

Μαστρογιάννη, Φ. 2016. Πορνεία και ναρκωτικά. Η “σκιάδης” πλευρά της οικονομίας. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:

(http://mastroianni.blogspot.in/2016/02/blog-post_9.html)

Kempf, H. 2009. Pour sauver la planète, sortez du capitalisme. Éditions du Seuil.

Mauldin, J. 2017. The Median Household's Wealth Has Declined By 40% Since 2007. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: (<https://seekingalpha.com/article/4064231-median-households-wealth-declined-40-percent-since-2007>)

Φωτεινή Μαστρογιάννη
Οικονομολόγος, καθ.ΜΒΑ

Πηγή/φωτογραφία: mastroianni.blogspot.gr